

Становище

От доц. д-р Жана Пенчева-Маркова

за дисертационния труд на Анита Георгиева Бедникова-Христова
„Инвалидността като социална граница при лица с ревматологични
заболявания“

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по
професионално направление 3.1.Социология, антропология и науки за
културата, научна специалност „Социология“

с научен ръководител доц. д-р Марио Маринов

Предложеният за публична защита дисертационен труд „Инвалидността като социална граница при лица с ревматологични заболявания“ на Анита Георгиева Бедникова-Христова, докторант в катедра Социология, Философски факултет в ЮЗУ „Неофит Рилски“ с научен ръководител доц. д-р Марио Маринов е в съответствие със законовите изисквания в Република България, респективно на Югозападния университет „Неофит Рилски“.

Анита Георгиева Бедникова-Христова е родена през 1980 г. в град Дупница. Тя е завършила бакалавърска и магистърска степен в Катедра „Социология“ на ЮЗУ „Неофит Рилски“ - Благоевград. Активно е ангажирана с проблемите на пациентите с ревматологични заболявания и участва в специализирани организации и асоциации. Това до голяма степен определя и тематиката на нейния дисертационен труд.

Дисертационният труд се състои от увод, три глави, заключение и библиография с обем от 238 страници, като основният текст е от 207 страници. Включени са 3 таблици, 5 фигури и 34 графики. Обемът на библиографията е 132 източника, от които 108 са на български език, 32 на английски и 1 на руски език. Преобладават електроните източници – 108, а хартиените са 24. Необходимо е прецизиране на библиографията, за да

отговаря на стандартните изисквания. Дисертационният труд покрива количествените изисквания за обем и структура на работата.

Дисертационният труд отговаря за необходимите изисквания за автентичност с допустимост на съвпадения от 12%.

В Увода са поставени основните понятия свързани с инвалидността, законовата база, някои основни теории. Акцентът е поставен върху актуалността на темата. Предмет на изследването е връзката и взаимоотношенията между различни социални явления и процеси – хронична физическа болка, достъп до архитектурна среда и достъп до адекватно лечение, ролята на семейната среда, образователните и здравните институции, социалните нагласи на обществото към ревматологичните заболявания. Цел на дисертацията е разкриване на влиянието на ревматологичното заболяване, социалните условия на живот спрямо лицата с тези диагнози, формиращи инвалидността в социалната граница. Анита Бедникова-Христова си поставя като задачи: разкриването на понятието инвалидност, причини за нейното възникване и оформяне на модели; анализ на психо-социалното отношение към инвалидността; анализ на основни сфери от обществения живот, свързани с формирането на социална граница; разкриване на методите при ревматологично болните хора за справяне с последиците от заболяванията. Постигането на поставените цели и решаването на посочените задачи се осъществява с използването на дедуктивни и индуктивни методи, както и с емпирично изследване. Дисертантът описва и своето теренно проучване чрез онлайн анкета, включваща 223 лица, и дълбочинни интервю със 7 лица с различни ревматологични заболявания.

Трите глави на изследването са с равномерно разпределени брой страници: 62-58-68. Структурирането на дисертацията следва логичното поставяне и интерпретиране на проблема.

В I глава „Инвалидност. Социално отношение към инвалидността“ задълбочено е разгледана теоретичната същност на инвалидността като физическо състояние и социалното отношение към нея. Акцентирано е на историческото развитие, на законовата уредба, основните модели на инвалидност, въздействие на социалните процеси върху лицата с увреждания, инвалидността и социалните последици за индивида. Авторката е анализирала инвалидността чрез утвърдената ѝ класификация

и най-широко разпространените ревматични заболявания. Задълбочено са разгледани процесът на регистрация на инвалидността, медицинският и социалният модел, предефиниране на термина инвалидност, стигматизацията, хроничната физическа болка. Представени са основни международни и български документи, променящи законово положението на хората с увреждания. Необходимо е по-задълбочена диференциация на законовата регламентация и наложилата се практика, както в Република България, така и в Европейския съюз. В работата се констатира бавните темпове на социална промяна на обществото към болните и тяхната интеграция в него.

Във II глава „Мястото на инвалидността и ревматологичните заболявания в основните сфери на социалния живот. Формиране на социална граница“ се изяснява смисъла на понятието „социална граница“. Анита Бедникова-Христова анализира основните компоненти, които имат отношение към оформянето на тази социална категория: семейна среда, образование, достъп до физическа среда и мобилност, трудова заетост, здравеопазване. Обстойно е коментиран проблемът с осигуряване на необходимите медикаменти и лекари-ревматолози. Анализират се задълбочено последствията от хроничната физическа болка във физически, психически и социален аспект.

В III глава „Ревматологични заболявания и социални реалии. Проекции на емпирични изследвания“ на базата на проведени две изследвания от автора се правят съответни изводи. Количественото изследване се осъществява чрез онлайн анкета, а качествено изследване – чрез дълбочинно интервю. Направени са изводи относно най-разпространеното заболяване - ревматоиден артрит, и фактът, че от ревматични заболявания страдат повечето жени. Диагностиката на ревматологичните заболявания е бавна и продължителна. Адаптацията на хората с разглежданите заболявания е трудна и строго индивидуална, като върху процеса влияние оказват опитът, познанието и социалните нагласи. Констатация от проведените анкети е трудното приемане на хората с ревматологични заболявания от обществото (липсата на толерантност и отхвърляне на другия) – особено негативното отношение и съжалението. Според хората с физически ограничения лекуващите лекари имат положително отношение към техните проблеми. Положителна е и оценката за достъпността на архитектурната среда. Всички тези резултати дават

възможност за задълбочени изводи от страна на автора по отношение на хората с ревматологични проблеми.

В Заключението са направени съответните изводи, като се отговоря на поставените цели и задачи.

Анита Бедникова-Христова в своята дисертация е очертала шест приноса, с които се съгласявам.

Докторанката надвишава изискванията за публикационна дейност по темата на дисертационния труд - има три публикации.

Препоръки:

- Процесите да се анализират при спазване на причинно-следствените връзки;

- Строго спазване на хронологическата последователност на процесите и разкриването им в тяхната пълнота;

- Използване по възможност на българските понятия и изчистване на някои от формулировките;

- Да се прецизира библиографията според общоприетите държавни стандарти.

В дисертацията е подходено строго академично към структурната логика на труда, към използването на законовите разпоредби и научните източници. Работата е написана с ярко изразен академичен стил.

В заключение бих желала да споделя високата си оценка за дисертацията и да декларирам, че рецензията на дисертационен труд „Инвалидността като социална граница при лица с ревматологични заболявания“ на Анита Бедникова-Христова отговаря на всички държавни изисквания и може да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ по професионалното направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата“.

12.06.2024 г.

град Благоевград

доц. д-р Жана Пенчева-Маркова

ЮЗУ „Неофит Рилски“

Opinion

By Associate Prof. Zhana Pencheva-Markova, PhD

for Anita Georgieva Bednikova-Hristova's dissertation

"Disability as a social boundary in persons with rheumatological diseases"

for the awarding of an educational and scientific degree "Doctor" in professional direction 3.1. Sociology, anthropology and cultural sciences, scientific specialty "Sociology" with scientific supervisor Associate Prof. Dr. Mario Marinov

The dissertation work proposed for public defense "Disability as a social boundary for persons with rheumatological diseases" by Anita Georgieva Bednikova-Hristova, PhD student in the Department of Sociology, Faculty of Philosophy at the Neophyte Rilski State University with scientific supervisor Associate Prof. Mario Marinov is in accordance with the legal requirements in the Republic of Bulgaria, respectively of the Southwest University "Neofit Rilski".

Anita Georgieva Bednikova-Hristova was born in 1980 in the town of Dupnitsa. She graduated with a bachelor's and master's degree in the Department of Sociology at Neophyt Rilski State University - Blagoevgrad. She is actively involved in the problems of patients with rheumatological diseases and participates in specialized organizations and associations. This largely determines the topic of her dissertation work.

The dissertation consists of an introduction, three chapters, a conclusion and a bibliography with a volume of 238 pages, the main text being 207 pages. 3 tables, 5 figures and 34 graphs are included. The volume of the bibliography is 132 sources, of which 108 are in Bulgarian, 32 in English and 1 in Russian. Electronic sources predominate - 108, and paper ones are 24. The bibliography needs to be refined to meet standard requirements. The dissertation covers the quantitative requirements for the volume and structure of the work.

The dissertation meets the necessary authenticity requirements with a 12% match acceptability.

In the Introduction, the basic concepts related to disability, the legal basis, some basic theories are set. The emphasis is placed on the topicality of the topic. The subject of the research is the connection and relationships between various social phenomena and processes - chronic physical pain, access to an architectural

environment and access to adequate treatment, the role of the family environment, educational and health institutions, social attitudes of society towards rheumatological diseases. The aim of the dissertation is to reveal the influence of the rheumatological disease, the social conditions of life in relation to the persons with these diagnoses, forming the disability in the social border. Anita Bednikova-Hristova sets herself the following tasks: the disclosure of the concept of disability, reasons for its occurrence and shaping of models; analysis of the psycho-social attitude towards disability; analysis of main spheres of public life related to the formation of a social border; revealing the methods for rheumatologically ill people to deal with the consequences of the diseases. The achievement of the set goals and the solution of the specified tasks is carried out with the use of deductive and inductive methods, as well as with empirical research. The dissertation also describes his field research through an online survey involving 223 individuals and in-depth interviews with 7 individuals with various rheumatological diseases.

The three chapters of the study have an evenly distributed number of pages: 62-58-68. The structuring of the dissertation follows the logical placement and interpretation of the problem.

In Chapter I "Disability. Social attitude towards disability", the theoretical essence of disability as a physical condition and the social attitude towards it are thoroughly examined. It is focused on the historical development, the legal framework, the main models of disability, the impact of social processes on persons with disabilities, disability and the social consequences for the individual. The author has analyzed disability through its established classification and the most widespread rheumatic diseases. The process of registration of disability, the medical and social model, redefinition of the term disability, stigmatization, chronic physical pain are thoroughly examined. Main international and Bulgarian documents changing the legal status of people with disabilities are presented. A deeper differentiation of the legal regulation and the established practice is necessary, both in the Republic of Bulgaria and in the European Union. The work shows the slow pace of social change of society towards the sick and their integration into it.

In Chapter II "The place of disability and rheumatological diseases in the main spheres of social life. Formation of a social border" clarifies the meaning of the concept of "social border". Anita Bednikova-Hristova analyzes the main components that are related to the formation of this social category: family environment, education, access to physical environment and mobility, employment, health care. The problem of providing the necessary medications

and rheumatologists was discussed in detail. The consequences of chronic physical pain in physical, mental and social aspects are analyzed in depth.

In Chapter III "Rheumatological diseases and social realities. Projections of empirical studies" based on two studies carried out by the author, relevant conclusions are drawn. Quantitative research is carried out through an online survey, and qualitative research - through an in-depth interview. Conclusions were made regarding the most common disease - rheumatoid arthritis, and the fact that most women suffer from rheumatic diseases. The diagnosis of rheumatological diseases is slow and lengthy. The adaptation of people with the diseases in question is difficult and strictly individual, and the process is influenced by experience, knowledge and social attitudes. A finding from the conducted surveys is the difficult acceptance of people with rheumatological diseases by society (the lack of tolerance and rejection of the other) - especially the negative attitude and regret. According to people with physical limitations, treating doctors have a positive attitude towards their problems. The assessment of the accessibility of the architectural environment is also positive. All these results allow for deep conclusions from the author regarding people with rheumatological problems.

In the Conclusion, relevant conclusions are drawn, answering the set goals and objectives.

Anita Bednikova-Hristova has outlined six contributions in her dissertation, with which I agree.

The doctoral student exceeds the requirements for publication activity on the topic of the dissertation work - she has three publications.

Recommendations:

- Processes should be analyzed in compliance with cause-and-effect relationships;
- Strict observance of the chronological sequence of the processes and their disclosure in their entirety;
- Using Bulgarian concepts whenever possible and clearing some of the wording;
- To refine the bibliography according to generally accepted state standards.

The dissertation has a strictly academic approach to the structural logic of work, to the use of legal provisions and scientific sources. The work is written in a distinctly academic style.

In conclusion, I would like to share my high evaluation of the dissertation and declare that the peer-reviewed dissertation "Disability as a social boundary in persons with rheumatological diseases" of Anita Bednikova-Hristova meets all state requirements and can be awarded the educational and scientific degree "Doctor" in the professional direction 3.1. Sociology, Anthropology and Cultural Sciences'.

12.06.2024

Blagoevgrad

Zhana Pencheva-Markova, associate professor, PhD

SWU "Neofit Rilski"